

oziroma izbori. Sestintridesetim pesmim je dodanih še nekaj epigramov in odlomek iz *Veronike Deseniške*.

Cankar je tudi to pot poglavje zase, žal še vedno nerešeno. Sestavljalci so se odločili, da ga pokažejo v zaporedju oblikovnih kategorij: poezija, pripoved, drama. Na začetku so pesmi *Iz moje samotne, grenke mladosti*, *Bolnik* in *Sonet*, pripovedni del pa uvajata dva odlomka iz *Bele krizanteme*. Sledijo pa Zdenko Petersilka, *Za križem*, *Skodelica kave*, *Tuje življenje*, *Gospod stotnik* in *Uvod k Podobam iz sanj* kot celotna besedila, med njimi pa so razporejeni odlomki iz *Martina Kačurja*, *Hlapca Jerneja*, *Kurenta*, *Hiše Marije Pomočnice* in *Novega življenja*. Za zaključek se zvrstijo še odlomki iz Cankarjevih dram *Za narodov blagor*, *Kralj na Betajnovi*, *Hlapci* in *Pohujšanje v dolini šentflorjanski*. Za vse našeto velja splošna ugotovitev, da je Cankar zastopan sicer močno, toda še vedno preskromno in ne v vseh velikih stvaritvah.

Za sestavljalce najnovejše slovenske slovstvene antologije je po svoje pohvalen odnos do besedila, jezika. Hoteli so uveljaviti načelo, naj teksti ohranijo svojo prvotno obliko brez slehernih kasnejših popravkov, kar doslej pri nas ni bilo v navadi. Ta odločitev je nadvse pomembna, žal pa ni v celoti uveljavljena. Zakaj vsi teksti niso ohranili historičnega zapisa, zakaj torej niso vsi teksti do Prešerna natisnjeni v bohoričici? Zakaj namesto latinskih in nemških originalov le modernizirani slovenski prevodi? Oba problema sta težje narave, toda rešiti bi ju bilo vendarle treba. To bi seveda pomenilo, da bi knjigi morali dodati precej zajetno spremno besedilo. S tem bi nastale sicer nove komplikacije, zavedati pa se moramo, da je knjiga šla med naše učeče se ljudi, katerih starostni razpon danes sega od 15 do ca. 50 let, in da bi prav s komentarjem pridobila v osnovnem namenu, ker vsi uporabniki ob vsem delajo tudi brez nujnega in prepotrebne literaturezgodovinskega priročnika.

Andrej Tušek

WALT WHITMAN, TRAVNE BILKE*

Ko so Amerikanci leta 1955 ob stoletnici izida Whitmanove zbirke *Travne bilke* (*Leaves of Grass*) publicirali knjigo, ki naj bi v svetovnem merilu prikazala vpliv Whitmanove poezije na različne literature,¹ je v posebnem članku, ki ga je napisal Stephen Stepanchev, profesor angleščine na Queens Collegeu, Flushing, USA, bila omenjena tudi Jugoslavija.² Očrt Whitmanovega vpliva na jugoslovanske literature je v tej zbirki zelo skromen, v glavnem bibliografske narave, in navaja le nekatere prevode, medtem ko vplivi Whitmana na ustvarjalno dejavnost naših pesnikov sploh niso omenjeni. V tem sestavku, za katerega je dal podatke Milutin Ivanušić, direktor jugoslovanskega bibliografskega inštituta, je Slovenija sploh izpuščena.

Kljub temu ima poznavanje Walta Whitmana v Sloveniji že določeno tradicijo. Že pred prvo svetovno vojno je izšel v praškem slovenskem časopisu

* Walt Whitman: *Travne bilke*. Izbral in prevedel Peter Levec. Založila Mladinska knjiga, v Ljubljani 1962, kot 48. zvezek zbirke Kondor.

¹ *Walt Whitman Abroad*, priredil Gay Wilson Allen, Syracuse University Press, 1955.

² Op. cit., str. 157.

Omladina esej o Whitmanu izpod peresa Albina Ogrisa.³ V dvajsetih letih je napisal Vladimir Martelanc prav tako samostojen krajši članek o Waltu Whitmanu v tržaškem časopisu *Učiteljski list*.⁴ V tej dobi se javljajo tudi prvi prevodi Whitmanove poezije, ki jih je preskrbel Karlo Kocjančič; le-ta je leta 1925 prevedel tudi obširno študijo o Waltu Whitmanu izpod peresa Giovannija Papinija, znanega italijanskega poznavavca Whitmanove poezije.⁵ Po drugi svetovni vojni pa sta si pridobila zasluge za prevajanje Whitmanovih pesmi v slovenščino Peter Levec in Janez Menart. Njuni prevodi so izšli leta 1955 skoro istočasno po raznih slovenskih periodičnih glasilih. Izven Slovenije je v Jugoslaviji izšel najpomembnejši prevod Whitmanovih pesmi leta 1951 v Zagrebu pri založbi Zora; prevod je priredil Tin Ujević.

Seveda je Whitmanov vpliv na moderno slovensko literaturo še mnogo globlji, saj ga lahko zasledimo tudi v samoniklem slovenskem literarnem ustvarjanju, pri pesnikih, kot so: Oton Župančič (*Kovaška, Duma*), Fran Albrecht (*Pesmi življenja*) in vrsti mlajših slovenskih ekspresionistov (Anton Podbevšek, Slavko Grum). Miran Jarc omenja Whitmana v *Novem mestu*.⁶ Ta vpliv bi bilo potrebno in koristno še podrobneje obdelati in pri tem seveda tudi upoštevati slovensko literaturo, ki je v dobi po prvi svetovni vojni nastajala v ZDA.

Slovenska antologija Whitmanove poezije, ki jo je priredil Peter Levec, se lahko torej smatra kot nekoliko zakasnel, vendar dobrodošel prispevek k stoletnici prve Whitmanove zbirke. V tej antologiji nudi Levec dovolj izčrpen prerez skozi celotno umetniško dejavnost Walta Whitmana. Izbor pesmi je vseskozi dober. Med pomembnejšimi daljšimi pesnitvami pogrešam le nekaj znanih tekstov, kot so: *Ko je nedavno cvet španski bežeg pred hišo* (When Lilacs Last in the Dooryard Bloom'd), pesem, inspirirano ob smrti Abrahama Lincolna; *Na obrežju sinjega Ontarija* (By Blue Ontario's Shore), *Pot v Indijo* (Passage to India) in morda še to ali ono. Večina daljših pesnitev je v antologiji zastopana samo v odlomkih, v celoti pa sta prevedeni pesnitvi *Na brodu za Brooklyn* (Crossing Brooklyn Ferry) in *Iz zibelke, ki se nenehoma ziblje* (Out of the Cradle Endlessly Rocking). Prevod slednje pesnitve se mi zdi, da je v celotni zbirki morda najbolj uspel, in je vseskozi odličen. Vrstni red pesmi v slovenski antologiji ustreza približno zaporedju, v katerem so te pesmi v angleščini nastajale. Kot znatno pomanjkljivost naše zbirke pa lahko navedemo dejstvo, da prevajavec posamezne pesmi (dele daljših pesnitev) samo deloma prevede in pogosto izpušča bodisi začetne ali končne odlomke, kar samo bežno naznači s tremi pikami (na primer pri pesnitvi *Pesem o sebi*, pesmi št. 3, 6, 17, 21 itd.). Mislim, da s tem ti prevodi znatno izgube na vrednosti. Primerneje bi bilo, da bi prevajavec takšne enote v celoti prevedel, saj so včasih izpuščeni samo trije verzi ali pa še manj. Tudi so v prevodu prav po nepotrebnem večkrat izpuščeni posamezni verzi v sami sredini pesmi.

Skoro vse prevode je preskrbel Peter Levec sam, le en tekst je prevedel Janez Menart. Ker je celotna zbirka rezultat dolgotrajnega prevajavčevega zanimanja za Walta Whitmana in plod dolgotrajnega dela, je težko najti besede,

³ Albin Ogris, *Maske in profili, Walt Whitman, Omladina IX (1912/13)*, 13–16.

⁴ Vladimir Martelanc, *Walt Whitman, Učiteljski list III (1922)*, 76–77, 85.

⁵ Giovanni Papini, *Walt Whitman*, poslovenil Karlo Kocjančič, *Ljubljanski zvon XLV (1925)*, 551–555, 625–629, 686–691, 750–754.

⁶ Miran Jarc, *Novo mesto*, Ljubljana 1952, str. 144.

ki bi karakterizirale prevod kot celoto. Jasno je, da je prevajavec v določenih pesmih našel elemente, ki so mu bili osebno bližji, kar mu je pri prevodu nedvomno pomagalo. V celoti lahko rečemo, da je prevod napisan v bogati, lepi slovenščini. Zdi se mi pa, da obstajajo v Whitmanovem izrazu elementi, ki so tudi v slovenščini dovolj znani (Cankar) in na katere bi se prevajavec lahko eventualno naslonil. Prevod je dovolj točen, vendar tudi primerno samostojen. So pa odlomki v slovenskem tekstu, ki napravijo vtis, da so rezultat naglega prevajanja. V bistvu je prevod lahko razumljiv, le v nekaterih odlomkih je nejasen. Kljub navidezni lahkoti je namreč poezija Walta Whitmana mestoma prav težka. Slovenski prevod postane nejasen, kadar določene besede niso pravilno prevedene ali kadar gre za očitno nerazumevanje originala. Ni moj namen, da bi šel v podrobnosti in v celoti navajal mesta, ki so napačno prevedena. Za primer naj navedem samo tri. Na str. 28 prevede angleški original *where the life-car is drawn on the slip noose*: kjer je voz življenja na zanki (! v resnici: kjer reševalni voziček [ki visi na vrvi za reševanje z ladij ob obali] vleče drseča zanka). Na str. 60 se glasi angleški original:

*All architecture is what you do to it when you look upon it,
(Did you think it was in the white or gray stone? or the lines of the arches
and cornices?)*

Kar Levec prevede:

*Vsa arhitektura je tisto, kar sam občutiš ob pogledu nanjo,
(si mislil, da vsebuje bele ali sive kamne? ali črte lokov in nadzidkov?).*

To je seveda smiselno nepravilno; bolje bi bilo morda: si mislil, da je njeno bistvo v belem ali sivem kamnu?

In na str. 64 beremo namesto angleškega originala: *What is the count of the scores or hundreds of years between us?* v slovenščini: kaj je število zarez in stoletij med nami. Beseda *score* pomeni seveda: dvajset, dvajsetletje. Sličnih napak bi lahko navedel še nekaj. Nekatere napake pa je očitno naredil tiskarski škrat, tako na str. 57: svoje *mesto* razsipam v vrtincih (pravilno: meso) in na str. 77: *kravino telo* (v resnici: kravino tele). Sem spada nedvomno tudi izraz *peoni song* (!, str. 89). S temi napakami, ki se več ali manj pojavljajo v vsakem prevodu, pa seveda ne nameravam diskvalificirati prevoda, ki je, kot rečeno, v celoti prav dober in skrben. Hočem opozoriti le na nekatere pomanjkljivosti, katerim se lahko prevajavec v bodoče izogne.

Prevajavec se je v celoti trudil, da bi bil njegov prevod ne samo vsebinsko, ampak tudi v drugih pesniških elementih veren posnetek originala. Vendar povzroča prav tu svobodni verz največje težave. Predvsem je zelo težko definirati ritmične forme, ki nastopajo v Whitmanovem verzu, še težje pa jih je točno prevesti. V svojih prevodih se Levec često poslužuje spremenjenega besednega reda, da bi na ta način dosegel ritem, drugačen od ritma navadne proze. Čeprav je za to upravičen, saj tudi Whitman rabi inverzijo, se mi zdi, da so v takih primerih v Levčevem prevodu ritmične forme bolj shematizirane in toge kot v originalu. Tudi je ta način iskanja določenega ritma razmeroma cenena rešitev, in slovenski stavki postanejo nenaravni. Pač pa je Levec — in tudi Menart v vsem svojem prevodu — našel idealno rešitev takrat, kadar je dovolj svobodno poustvarjal in se pri tem popolnoma osvobodil tistih elementov v originalu, ki so slovenščini tuji. Na vso srečo je v tukaj ocenjeni zbirki takšnih dobrih prevodov dovolj, tako da jo lahko v celoti smatramo kot koristno in uspešno.

Janez Stanonik